

Fuglene i Karen Blixens fortællinger

Af Ivan Ž. Sørensen

I Karen Blixens fortællinger udfolder der sig et rigt og lydeligt fugleliv. Fugle i litteratur er ikke noget særsyn. Her har de boltret sig og skabt betydning i digte og fortællinger i årtusinder, og Karen Blixen bruger rask væk løs af andres fugle: Dantes, Boccaccios, Shakespeares, Heines, H.C. Andersens.

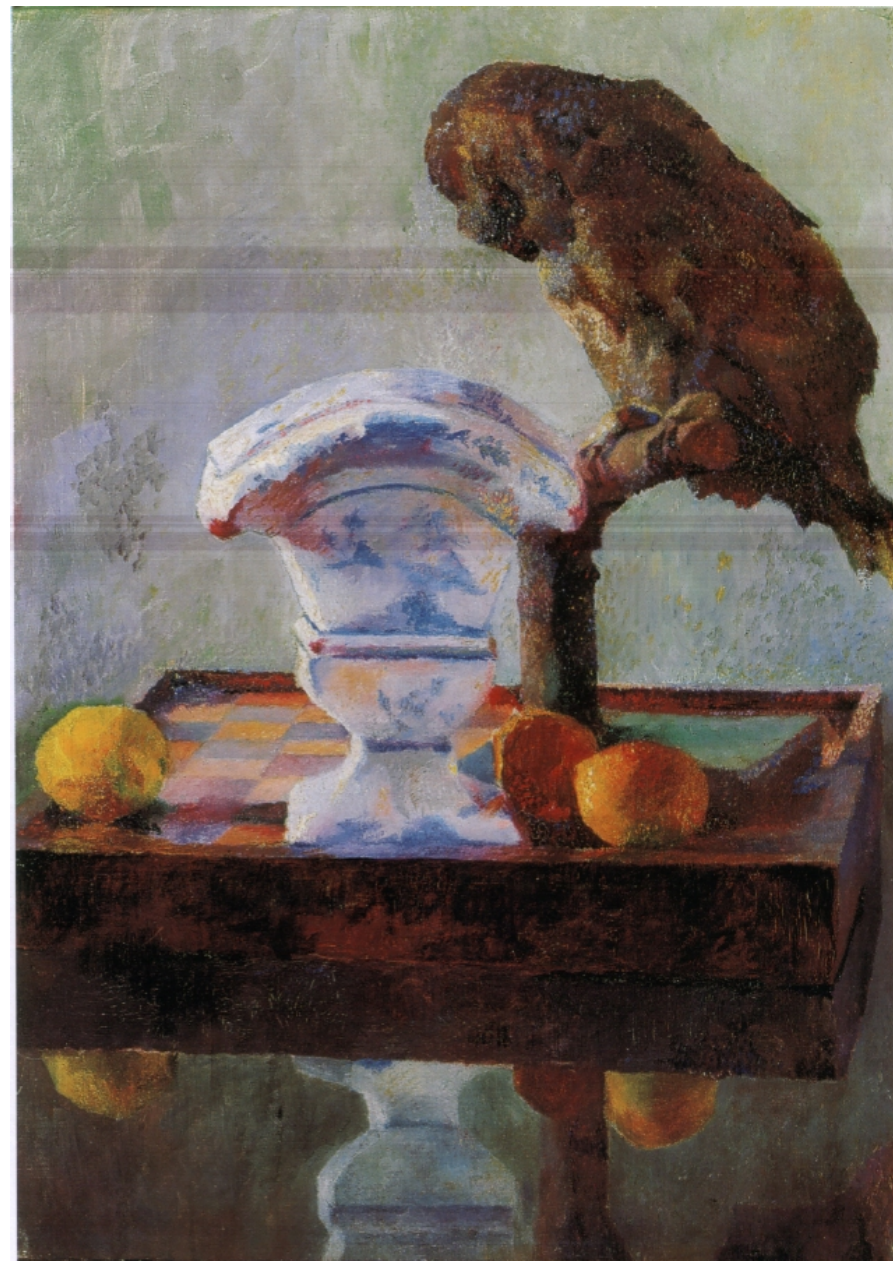
Hun følger på mange måder i traditionens spor med hensyn til hvad fuglene symboliserer. F.eks. når falke, ørne og andre rovfugle tillægges ædle og stolte egenskaber – og et vildt og hvast blik. Guldfasaner og påfugle er fornemme, mens krager, skader og alliker modsat symboliserer bornert adstadighed og middelmådighed.

Men fuglene får i andre henseender en meget original status i Karen Blixens forfatterskab, båret af hendes kærlighed og ualmindelig kendskab til dem.

Generelt indtager fuglene en selvfølgelig plads i naturbeskrivelser, men forfatteren Karen Blixen bruger dem også meget bevidst i sin litterære teknik. F.eks. optræder de som markører for skift i fortællingens tid og rum, eller i vejrliget: “Vejret var i Dag køligere [...] Paa Markerne og i Luften over dem færdedes de hvide og graa Maager.” (“En Herregaardshistorie”, *Sidste Fortællinger*, 1957).

Hver fugleart får sin specielle opgave, især når de angiver sindsstemninger, og når de retningsbestemmer selve fortællingens handlingsgang. Den spinkle lærke-trille lyder “som en fin Regn af Henrykkelse” (“Peter og Rosa”, *Vinter-Eventyr*, 1942), mens troldænderne skaber en dyster og skæbnsvanger atmosfære: på det blege vand kunne de kun skelnes på deres “sorte Halse og Vinger, som et uregelmæssigt skiftende Mønster af mørke Pletter paa den vandklare Flade.” (*samme*).

Uglen er ikke entydigt klog og vis, som man så ofte hører. Nej, den nævnes i historien for at angive en stemning og et varsel om det videre forløb, således dværguglen *aziola*: “Kan De høre Aziola klage?” spørger en ung mand – med en håbløs fremtid for sig (“Vejene omkring Pisa”, *Syv fantastiske Fortællinger*, 1935). Eller regnspoven oplader sin bedrøvelige tone: “Jyske Bønder ved at fortælle at dette er en Samtale mellem to længst døde Elskende, som engang har forpasset deres Lykke og nu smertefuldt bebrejder hinanden deres Tab.” (“Ib og Adelaide”, *Sidste Fortællinger*, 1957).

Maleri af Karen Blixen fra begyndelsen af 1920'erne: *Opstilling med udstoppet Ugle*.
Privateje.

Karen Blixen fortæller kærlighedshistorier. Men hun har blik for kærlighedens dobbelthed af fryd og vemod, attrå og tab; det kommer til udtryk i hendes mest anvendte fuglerekvisit: nattergalen. Den akkompagnerer de hedeste elskovsscener (f. eks. i “Sandhedens Hævn”), eller den minder om ungdommens tabte muligheder: “Was klaget aus dem dunklen Thal / Die Nachtigall?” (“Et Familieselskab i Helsingør”, *Syv fantastiske Fortællinger*, 1935).

Nattergalen bliver ydermere et overordnet symbol på kunstnerisk skaberkraft, på den ypperste kunstneriske frembringelse – og det i en sådan grad at en af fortællingernes kunstnere må erkende: “Jeg ved, at jeg ikke kunde have fundet paa Nattergalen.” (*Ehrengard*, 1963).

Næsehornsflugten, som Karen Blixen malede, og som hun beskrev i *Den afrikanske Farm*, har sin særlige tilknytning til kunst, pga. dens sorte farve – den farve der for Blixen symboliserer selve kunstens kildevæld: “Sorte var de allesammen, men af en dyb, sød, hemmelighedsfuld, ædel sort Farve, et intenst Mørke, der var blevet samlet og indsuget lange Tider igennem, som gammel Sod og Tørverøg, det positive sorte som faar en til at føle, at hvor det gælder Elegance, Kraft og Livfuldhed kan ingen Farve maale sig med sort.”

Trækfuglene der lyder som “Tonerne af et vældigt Liv paa Vandring over Himlen”, viser hen mod et centralt tema i forfatterskabet: En ung mand flyver med dem i tankerne – i denne “uhyre Strøm af Længsel, paa Vej mod Maalet.” (“Peter og Rosa”, *Vinter-Eventyr*, 1942); underforstået: væk fra de snævre, jordnære bånd.

Det er i luftens element Karen Blixen føler sig hjemme. Hun svinger sig op i fantasien – med fuglene, som havde hun vinger. Og i denne bevægelse opad opnår hun overblikket over landskabet – og tilværelsen. Det perspektiv hun som ung lærte at beherske på tegneskolen, bliver et styrende princip i forfatterskabet – i kraft af hendes erfaringer i luften. For det var ikke bare i fantasien hun udfoldede sig her. I Afrika fik hun med Denys Finch-Hatton lejlighed til at opleve verden fra en flyvemaskine: “I Luften bliver man optaget i de tre Dimensioners Herlighed.” (*Den afrikanske Farm*, 1937).

Karen Blixens fortællinger skal læses fra dette fugleperspektiv.

Litteratur:

Finn Salomonsens artikel “Karen Blixen og fuglene” i bogen af samme navn af Karen Blixen, Finn Salomonsen og Carl Syrach Larsen, 1964

Maleri af Karen Blixen fra begyndelsen af 1920'erne: *Næsehornsflugt, Krukke og Holbergs "Danmarks Riges Historie"*. Karen Blixen Museet